

Cuprins

<i>Prolog</i>	5
---------------------	---

Partea întâi

Metropola

I.	Cine dă telefon și cine ascultă convorbirile...	21
	Istorii cu probleme.....	25
	Probleme cu istorie	31
	Participativii și ceilalți	39
II.	De-ale tinereții valuri	46
	Părinții care amână	47
	Părinți temători.....	50
	Sindromul „Romeo și Julieta”	54
	Eroismul iubirii și dezastrul ei.....	56
	Nevoia de iubire: suferințele identitare și tăcerea.....	61
	Prea tânăr: candoare și curaj.....	67
	Iubiri de tinerețe, legături pripite: saltul peste adolescență	71
	Nepotrivirile: mai prejos și mai presus.....	76
III.	Necazurile și compromisul adulților	83
	Infidelitatea inaugurală și infidelitățile repetate	83

„Eu sunt genul pisicuță și am devenit panteră”	86
Dificultatea rupturii, banii și obișnuința	91
Domnișoară, privește înapoi tulburată.....	98
Ochii care nu se văd se uită.....	100
Mamele: copiii noștri și copiii altora	103
Singurătatea mamelor divorțate.....	110
Copilul meu, copilul altora și riscurile secretului	114
Vieți paralele	119
IV. Tranziția și aranjamentele de viață.....	124
Amante de tranziție.....	124
Amante de mătase.....	125
Nevestele de bodyguarzi	127
Viața de noapte: dansatoare, crupiere, jucători	130
Pasiuni nepermise, mirajul străinătății	136
Frumusețea ca meserie (avantaj) și erotismul	140
Iubitele și nevestele de străini	144
V. Familia de proveniență, o realitate ambiguă.....	156

Partea a doua

Surani

VI. Maria 1: Surani, singura lume cunoscută	167
„Să te-nșiri la morții tăi”	167
„Viața e un mosorel: când se termină ața, se termină zilele”.....	173

„Măritişul după nişte cuvinte zise pă-necăciune“	175
„Bomboana-mi aduce pensia şi-mi ajunge“	178
Necazul cu grăsunăşii	181
„N-avem sat cu răutate“	183
VII. Veta: „Că cine organizează roşia şi cine organizează pe ardei să fie iute?“	
Uimirea metafizică şi presupoziţia unui proiect	187
Fecioara şi comunismul	189
Fecioara cerea credinţă	193
Întâmplarea cu ploaia	194
VIII. Elena: „Nu mai plânge, mamă! Suntem morţi, dar suntem bine“	
Dispariţia curcii şi poliţaiul care mănâncă copănele	197
Elena ţine la discreţie şi la secret	201
Preoţi, bobărese şi zodiac	205
Anatomia unui doliu	206
Fecioara din Parepa şi visul liniştitor ca semn dumnezeiesc	213
Viaţa plină ca terapie şi prezenţa senină a absenţei	218
IX. Maria 2: „Adio şi n-am cuvinte!“	
O copilărie oropsită naşte ambiţii mari	221
Un război de peste 20 de ani: orgolii rănite	224
Mai întâi au fost vorbele: „Mă taie plânsu’ de ce vorbe vin la mine“	226

Confruntări și amenințări	227
„Să luptăm și-așa, trece mută, trec mută!“	228
Această jignire, până la ultima picătură de sânge: invidia	232
Proiectul american: „Merg cu tine, da’ nu mă faci sectă!“	236
„Tu, ca părinte, ai ce face din copil“	239
Lumea orașului: „N-am învățat în familie, am învățat din lături“	241
Plăceri lumești și socializare feminină	242
Viitorul mai îndepărtat: „O înmormântare de regină și băieții să tragă aicea ca-ntr-o stațiune“	245
 X. Ana: „Merticu’! Atâta-i porția ta, lăsată de la Dumnezeu“	250
„Eu am pierdut din partea comuniștilor“	250
Belă și rebelă: „M-am simțit supus austriac, mă simt argată!“	253
Căsătoria: „Să nu mă calce pe coadă, că vin ca șarpele, hârșt!“	255
Un război deschis: „Venise moartea pe bandă și eu l-am terorizat, l-am judecat“	257
Relația cu Dumnezeu: „Am eu o parte, a mea“	258
Cele două femei cu pălării	261
O filozofie a vieții: „Omul care nu ține la el însuși piere ca bășina-n nădragi!“	264
Nu există schimbare radicală: prezentul rămâne un amestec între bine și rău	266

XI. Fica: „Ceașescu a dat posibilitatea să plece la oraș și-a rămas pământu’ pârloagă”	269
Eșecul matern: „Vin c-o pâine, două și pleacă cu de toate”	269
„S-a luat haru’ lumii, toate au viermi”	273
Există Dumnezeu și există Necuratul: „O fată a mâncat o caramia cu necurați în ea”	274
Gândirea categorială: „Rușii sunt scârboși, nemții au fost oameni”	277
Marea nedumerire: „De ce stau oamenii la oraș?”	279
XII. Gheorghe: „Credință, vrăjitorie și băieții-necurații”	282
Între biserică și vrăjitorie: „Sunt într-un dubiu”	282
Familia: „Eu am plăceri mai proaspete, nevastă-mea a rămas cu alea dinainte și băieții au plăcerile cele mai noi”	289
Penticostali și ortodoxism: „Să nu-ți pierzi firu’ credinței”	293
„Viața asta-i foarte scurtă: mai puțin și mai bine”	297
XIII. Femeia în trei etape: discreția schimbării.....	300
Teama de gura satului: „Ți-ai stricat firma!”	300
Pretențiile băiatului și prudența fetei: două realități.....	303
Pentru ce se fac copii.....	304

Orașul: „Măcar moartă să mă treacă printr-un apartament”	308
Ce-și dorește o fată de la țară.....	311
<i>Epilog. Noțiunea profană de categorie</i>	313

Aurora Liiceanu

Valurile, smintelile,
păcatele
Psihologiile românilor

Ediția a II-a

POLIROM
2015

„Măritişul după nişte cuvinte zise pă-necăciune“

Maria nu şi-a cunoscut părinţii. La doi ani, a fost luată de bunicii din partea mamei. Tatăl Mariei a murit în războiul din 1916, iar mama, imediat după război, s-a prăpădit, odată cu mulţi alţii, de tifos. Înţelegând că starea ei de orfană a transformat-o în mână de lucru, aspru exploatată de bunicii dinspre mamă, rămaşi singuri şi fără ajutor din partea copiilor, care erau deja mari şi la casele lor, Maria decide să plece de la ei. Acest lucru însemna însă adoptarea singurei soluţii posibile şi acceptabile – căsătoria:

„De cum am început să merg, am muncit din greu. N-am fost deloc la carte. Umblam cu vitele, aveam boi, la câmp. Am avut o copilărie foarte grea. M-am căsătorit de ambiţie, să scap. Ori că mor, ori că trăiesc. N-am mai putut să rezist“.

Deşi ambiţia a fost cea care a ajutat-o să-şi schimbe soarta, Maria nu crede că s-ar fi putut descurca fără voinţa lui Dumnezeu. Relatarea ei seamănă cu o poveste în care eroina, Maria, trece peste multe obstacole pentru a ajunge la liman. Obstacolele sunt, desigur, bărbaţii, care şi-ar fi dorit o nevastă antrenată la muncă, cu ceva avere şi frumuşică. Vănată de pretendenţi, Maria conferă peripeţiilor

tinereții dinaintea căsătoriei amplexarea și dramatismul unor acțiuni cascadești:

„Zicea băieții să merg cu ei. Într-o noapte, de la clacă, unul a sărit la mine și m-a dus spre izvor. Dar eu m-am luptat. Am fugit. Am sărit într-un izvor și a sărit peste mine. Am avut așa o ambiție. Unu' m-a-ncuiat în casă și până la urmă, dacă Dumnezeu a vrut, am scăpat. Era paturi cu vergea de fier groasă. Dumnezeu mi-a dat în minte și am pus mâna pe vergea. Am rupt-o. Zice el: nu mai ieși de-aici. Eram cu el încuiată și era a doua zi de Paște și era și Sfântul Gheorghe. Era gălăgie la oi și el s-a suit pe scară în pod și s-a dus la ele. Eu am fugit și la șosea, m-a ajuns și-a pus mâna pe mine. I-am dat un vânt. Cine mi-a dat putere, dacă nu Dumnezeu? I-am zis: Ce, mă, ofticatele, vrei să vorbești cu mine?... Acasă am găsit-o pe mă-sa și soră-sa. I-am făcut grămadă”.

Bărbatul Maria și l-a ales repede, convinsă că vorbele pe care el i le-a spus vin din suflet și sunt spuse de un om bun, cu care merită să-ți împarți viața:

„Odată m-am dus la Frâsinet și-am tuns oile acolo. Soțul meu era cu surorile lui. Era cel mai mare și ca mine cu opt, nouă ani. Eu aveam șaispe. Și când am urcat pe-un deal în piept, că mi-oi fi luat legătura cu lână, că nu mi-oi fi luat-o, nu mai știu, uite că nu mai țin minte. Da, a avut niște cuvinte: Am

auzit că tu trăiești rău acolo. Trăiești rău! A zis-o pă-necăciune. A zis-o cu durere mare-n sufletul lui. Asta e milă de mine și așa am socotit-o eu. Eu am trăit sub mâna străinilor. Răposatul m-a ajutat. N-am luat o palmă, o-njurătură. Că asta m-a hotărât. Trăiam greu. La Paște și Crăciun se lua câte-o dublă de pâine. Încolo se mânca turtă. Mâncam mâncare așa, în zeflemea. Era lucruri de-astea, de-ale casei”.

Știa despre el că n-avea tată, că mama lui era văduvă de război, rămasă cu șase copii. Compasiunea arătată și faptul că trecuse și el prin necazuri au contat foarte mult în alegerea Mariei și această alegere s-a dovedit până la urmă una bună:

„...era cam țăfnos, auzeam că-i spune mă-sa că cine-o să-l ia pă el, dar eu am trăit foarte bine cu el. N-am știut ce-i palmă și de-a băut ceva câteodată cu oamenii, când venea acasă mai abțiguit spunea că dacă vrei să-mi dai de mâncare, bine, dacă nu, eu mă culc. Bărbatul mi-a fost cea mai apropiată ființă”.

Moartea lui a cufundat-o în singurătate și i-a întărit plăcerea și nevoia de a merge la biserică mai des. Biserica și animalele sunt pentru Maria sprijin în fața singurătății. Dialogul ei are loc fie cu divinitatea, fie cu animalele:

„La biserică-mi place, mă gândesc și vorbesc către Dumnezeu. Acasă stau mult singură. Am oile

astea două. Cu ele mă-nțeleg, cu ele vorbesc. Când mă uit în ochii lor. Dacă strig Zambilica, vine oriunde-o fi, vine sigur la mine”.

„Bomboana-mi aduce pensia și-mi ajunge”

În satul Surani, cea care aduce pensiile oamenilor este Bomboana. Lumea zice că așa a fost ea mângâiată de copil, cu acest nume. Așa că nimeni nu se mai miră de numele ei și nici nu sesizează mirarea străinilor. Pe Bomboana o vezi chinându-se să meargă pe tocuri, îmbrăcată binișor, conștientă de importanța misiunii ei. Doar aduce oamenilor bani ca să trăiască, mai bine sau mai rău. Demnă, dar nu distantă, Bomboana se oprește la fiecare pensionar câte puțin. Majoritatea îi oferă câte ceva de mâncare – măcar să guste, că are mult drum de făcut! –, de băut sau câte ceva dulce. Oricum, afară este fie foarte cald, fie frig, iar drumul e prost. Nici nu poți să-ți imaginezi că altcineva decât Bomboana ar putea aduce pensiile. Bomboana știe totul despre pensii. Maria se declară mulțumită cu pensia ei. Cheltuieli mari nu are:

„Am în curte de toate, am grădină, am oi, am pomi. Mi-ajunge pensia. Am îmbrăcăminte. Mie lucrul tăvălit nu-mi place. Uite ce de-a lucruri am! Am,

slavă Domnului! Astea-s lucruri de tinerețile mele. Când oi simți că nu mai pot, le dau eu la cineva. Eu le dau. Am două hăinuri, costum, taior și foi. Pardisie. Dacă oi muri iarna, să mă-mbrace cu pardisiu. Nu în rochie. Seamănă a femeie săracă. Să ai îmbrăcăminte mai groasă. Răposatu' a murit când a fost soarta lui, eu mor când mi s-or termina zilele".

Pentru Maria, viața există numai în dimensiunea ei de comunicare, de relație cu altul, cu semenii sau cu Dumnezeu. Mai presus de orice relație interpersonală se află însă relația personală, intimă și profundă cu divinitatea. Vecina sa, Veta, declara:

„...ea cu Dumnezeu s-a ținut dintotdeauna. Nu a renunțat la el și n-a interesat-o nici ce zice bărbatul, nici ce zice băiatul. Era ceva al ei și și-a văzut de biserică chiar și sub Ceaușescu".

La rândul ei, Maria afirmă:

„Nu sunt în stare să-i mulțumesc lui Dumnezeu că uite ce frumusețe am. El e mare și puternic. Ce-o vrea El, asta este. Mi-e frică de Dumnezeu. Dacă dă Dumnezeu ploaie și pace, atunci e de toate. Cum o vrea El...".

Se poate afirma că identitatea ei personală se manifestă în raportarea la divinitate, definind și justificând pentru sine propriul ei destin. Mai întâi există relația ei cu Dumnezeu. Identitatea interpersonală este determinată de viața propriu-zisă, viața pe pământ. Socialul, ca și politicul, nu există decât

în expresia lor interpersonală și în experiențele comunitare: participare la nunți, botezuri, înmormântări, sărbători religioase și Hramul bisericii, care, așa cum am arătat, sunt evenimente colective în care socialul și religiosul se îmbină. Binele colectiv, determinând binele personal, este rezultatul unor relații interpersonale pozitive, cu încărcătură afectivă:

„Când sunt sărbători, ne-mpărțim, ne ducem la vecini, la prieteni. De sărbători, ne cinstim și noi, ne omenim. Ne ducem așa, astăzi era duminică, preparam ceva, ce puteam, ba o gogoasă, ba ceva, ciocneam un pahar de vin, stăteam de vorbă, mergeam la horă, altă duminică la alt vecin, întindeam mese la mine, la altul... asta cîn' trăia soțu' meu. Acum mă duc la biserică. Asta-i acum mulțumirea mea sufletească. Nu-s certată cu nimeni. Mai are cineva cu invidie. Cu băiatul ăsta, al meu, poate. Îl las pe fiecare-n pace”.

În opinia Mariei, preotul mediază și contribuie la stabilirea unor relații de coabitare armonioase între oameni. El este și cel care mediază relația dintre Dumnezeu și nou-născut, dar și dintre acesta și lume. Preotul prezintă copilul lui Dumnezeu, el se prezintă cu copilul la biserică și, dacă-i băiat, îl duce-n altar, pentru că biserica nu este numai locul de întâlnire cu Dumnezeu, ci și locul în care se întâlnesc oamenii, uniți prin aceeași credință.